І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIV. Ч. 66. ЦЕНТІВ 10 CENTS ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 6-го КВІТНЯ (APRIL) 1957 TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 66. VOL. LXIV.

ШКОЛИ ВАЖЛИВІШІ ВІД КЕРОВАНИХ РАКЕТ --- ЗАЯВЛЯЄ АЙЗЕНГАВЕР

ПАЛАТА РЕПРЕЗЕНТАНТІВ УХВАЛИЛА ДЛЯ ДЕПАРТАМЕНТІВ ЗДОРОВ'Я І ПРАЦІ $ 2,846,831,581

Вашингтон. — Президент Айзенгавер промовляв на бенкеті для відзначення 100-річчя Крайового Виховного Товариства і заявив, що „наші школи є сильні опірні бази нашої оборони". Президент домагався, щоб Конґрес ухвалив якнайшвидше законопроєкт про федеральну допомогу на будову шкільних будинків. Кілька годин вчасніше Підкомісія в Палаті Репрезентантів ухвалила законопроєкт про те, щоб федеральний уряд мав видати на школи 2,000,000,000 долярів впродовж найближчих п'ятьох років. Айзенгавер сказав, що школи є важливіші від керованих ракет „ніке", потрібніші від радарової алярмової сітки і мають більшу силу як „енергія атомових бомб". Але загально думають, що слабі є вигляди на ухвалення законопроєкту про урядову допомогу шкільництву. Але тепер шанси на ухвалення цього законопроєкту трохи збільшилися після того, як прийшло до порозуміння на Підкомісії для Виховних Справ в Палаті Репрезентантів, на якій ухвалено, щоб федеральна допомога на школи виносила впродовж п'ятьох років два більйони долярів. Але небезпека для ухвалення цього законопроєкту в Конґресі не зменшилася, бо йому може противитися конґресова більшість із двох причин: 1. Бажання якнайбільше зменшити бюджет і мати можливість зменшити прибутки [illegible] видатки. 2. Знову може виринути внесок про те, щоб до законопроєкту додати умову, що федеральну допомогу шкільництву можуть діставати тільки ті стейти, які здійснюють зарядження Найвищого Суду ЗДА про об'єднання шкіл для білих і кольорових учнів, а тоді такого законопроєкту не міг би підписати Президент. Президент у своїй промові не згадував про той компроміс, який прийняла Підкомісія для Виховних Справ Палати Репрезентантів. Уряд домагався, щоб на будову шкіл із федеральних фондів видавали по 325,000,000 долярів впродовж найближчих чотирьох років. На домагання демократичних членів цієї комісії республіканські її члени погодилися, щоб уряд видавав на будову шкільних будинків по 400,000,000 долярів впродовж найближчих п'ятьох років. Підкомісія компромісово вирішила також справу розділювання федеральної допомоги шкільництву. Згідно з домаганням демократів половину цієї допомоги мали б розділювати на основі числа шкільних дітей в окремих стейтах. Другу половину мали б роздавати на основі багатства окремих стейтів, даючи біднішим стейтам більші квоти на одну дитину в шкільному віці, як багатшим. Цей компроміс прийнято більшістю 6 членів підкомісії, проти був один голос. — Одночасно Палата Репрезентантів на 80 відсотків скасувала ті зменшення в бюджеті, які давніше були ухвалені на видатки різних урядових аґенцій. Ухвалено видати [illegible] департамент здоров'я, виховання і добродійности та на департамент праці 2,846,831,581 доляр. Цей законопроєкт вислано до Сенату.

Генерал ЛеМей найменований на віце-шефа штабу летунства

Вашинґтон. — Шеф Стратеґічної Повітряної Команди генерал Куртіс Е. ЛеМей найменований на віце-шефа штабу летунства, яке то становище опорожниться по генералі Томасові Д. Вайтові, бо він від 1-го липня ц. р. стане шефом штабу летунства. Теперішній шеф штабу летунства генерал Натан Твайнінґ найменований на голову Об'єднаних Шефів Штабу. Генерал ЛеМей має 50 років, від 1948 року він був шефом далекопростірного атомового бомбардування так званої Стратеґічної Повітряної Команди. Він заявив, що не хоче покидати свого теперішнього становища, але мусить це зробити на наказ Пентаґону, тільки просити́ме, щоб він міг вказати, хто мав би бути його наступником. Одночасно переведено великі зміни в вищому командному складі. І так генерал Лаймен Л. Лемніцер, шеф далекосхідньої американської команди і командант збройних сил ОН в Кореї, — стане віце-шефом штабу армії; теперішній шеф штабу армії генерал Віллістон Б. Палмер буде заступником команданта американських військ в Европі; теперішній заступник американського команданта в Европі генерал Джордж Г. Декер обійме американську команду в Кореї і одночасно буде командантом 8 американської армії

Ген. Доновен й Едґар Гувер відзначені Медалею Національної Безпеки

Вашинґтон. — Генерал Вільям Дж. Доновен, голова колишнього ОСС (Офісу Стратеґічної Служби), перейменованої потому на СІА (Центральну Аґенцію Розвідчої Служби) одержав одно з найвищих американських відзначень, а саме Медалю Національної Безпеки. Такою ж медалею відзначено керівника ФБІ (Федерального Бюра Інвестиґації) Дж. Едґара Гувера за його видатну діяльність для безпеки З'єдинених Держав. Медаля Національної Безпеки це вже четверте найвище американське відзначення, що їх ген. Доновен одержав за свою розвідчу службу і діяльність. Досі він одержав Медалю Гонору, Хрест за Видатну Службу і Медалю за Видатну Службу під час Першої Світової Війни. В імені ген. Доновена прийняла нове його відзначення з рук през. Айзенгавера його дружина, бо сам генерал хворий. Передаючи Медалю Національної Безпеки Дж. Гуверові, през. Айзенгавер висловив свою гордість з того, що він як аґент американського народу може надати Гуверові й ген. Доновенові найвище відзначення з тих, що їх має уряд.

Внаслідок снігових хуртовин згинули 35 осіб й около 1.000 було ранених

Шикаґо. — Снігові бурі і торнада спустошили останніми днями десять північних стейтів, спричинюючи величезні шкоди і втрати в людях. У стейті Вайомінґ снігові ії припинили всю автову і залізничу комунікацію і сотки людей застигло із своїми автами на дорогах. Несподіваний сніг і дощі в північно-східніх стейтах, особливо в Пенсилвенії створили загрозу повеней. За підрахунком Юнайтед Пресс, почавши від вівтірка цього тижня згинуло внаслідок бур 35 осіб і яких 1000 було поранених. Торнада вбили 17 осіб, з того одинадцять в Тексасі, п'ять в Оклагомі й одну в Міссісіпі. Снігові бурі шаліють далі в Північній і в Південній Дакоті, Небрасці і Міннесоті. В Айові випали тяжкі сніги. Торнадо загрожує в дальшому Джорджії і Південній Каролайні.

КАНАДІЙСЬКИЙ АМБАСАДОР В ЄГИПТІ ПОКІНЧИВ САМОГУБСТВОМ

Герберт Норман

Каїро. — Амбасадор Канади в Єгипті, Герберт Норман, убив себе в четвер 4-го квітня, скочивши на вулицю з 9-го поверха. Він мав тільки 48 років, але знаходився від довшого часу в стані психічної депресії. Як твердять часописи і явно твердили це посли в канадійському парляменті, до його трагічної смерти причинилися в деякій мірі відновлені проти нього закиди щодо його зв'язків з комуністами чи навіть приналежністю до комуністичної партії. Ця справа виринула недавно в сенатській підкомісії у Вашинґтоні під час переслухання про підривну роботу. Канадійський уряд оприлюднив заяву, що закиди проти Герберта Нормана щодо його зв'язків із комуністами з 1940 року були предметом дбайливого розсліду в 1951 році в Канаді і що його цілком очищено з усяких підозрінь. Коли американська сенатська підкомісія, заторкнула знову цю справу в минулому місяці, канадійський міністер закордонних справ Лестер Пірсон протестував у листі до державного секретаря Доллеса. Державний департамент відмежувався від сенатського переслухання, заявивши, що він ніколи не підносив ніяких застережень проти канадійського амбасадора в Єгипті. Герберт Норман був призначений до Каїро в серпні мин. року. В минулий четвер врані він вийшов із свого дому, як звичайно, попрощавшись з дружиною. Він вийшов на дах дому, в якому жив його приятель, шведський амбасадор, і скочив вділ. В його кишені знайшли листи до його дружини і шведського амбасадора.

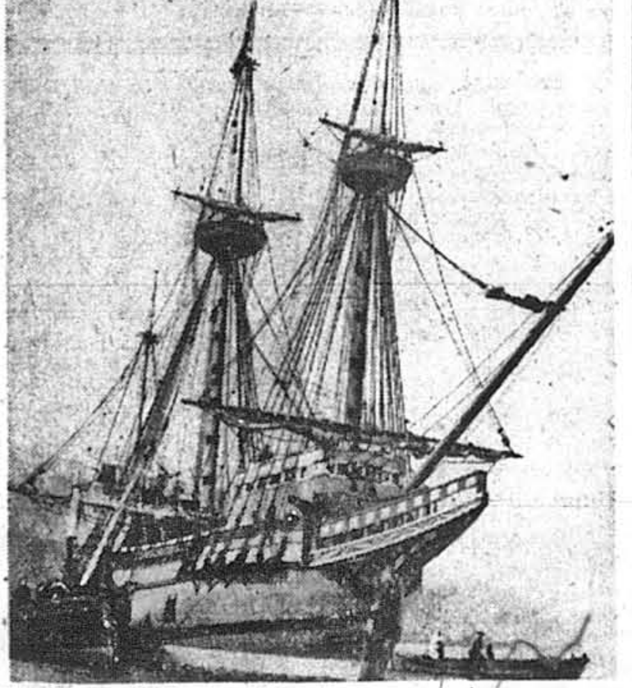
Генерал Шпайдель перейняв командне становище в НАТО

Париж. — В минулу середу 3-го квітня ц. р. німецький генерал Ганс Шпайдель офіційно перейняв становище команданта всіх суходільних військ НАТО в середній Европі. Сталось це на короткій військовій церемонії в головній кватирі НАТО під Парижем. Привітав [illegible] французький генерал Жан Есієн Валлі, командант всіх збройних сил НАТО в центральній Европі. Генерал Шпайдель прибув у товаристві свого військового заступника, французького генерала П'єра Дежізіє. Проти призначення генерала Шпайделя на високе командне становище в НАТО, з осідком у Парижі і з підчиненням йому французьких піхотних частин у середній Европі з їх старшинським корпусом, була сильна опозиція збоку частини французького громадянства. Особливо авантурувались комуністи, не з французького патріотичного становища, а з опозиції проти участи Німеччини в НАТО й організування нової німецької армії, небезпечної для Совєтів. Комуністичний внесок у французькому парляменті, щоб на знак протесту проти ген. Шпайделя припинити наради парляменту в дні передачі Шпайделеві командування, перепав, після чого комуністичні посли покинули залю засідань. Ген. Ганс Шпайдель був шефом штабу окупаційної німецької армії у Франції за другої світової війни.

Німці домагаються звороту сконфіскованих маєтків в ЗДА

Бонн. — Вільгельм Форверк, президент Торговельно-промислової палати в Західній Німеччині, вислав в минулу середу палкий заклик до президента Айзенгавера і державного секретаря Доллеса, щоб вони зайняли прихильне становище в справі сконфіскованих під час останньої війни німецьких маєтків в ЗДА, яка в цих днях стає предметом переслухання на сенатській комісії. В хвилині конфіскати цих маєтків, їх вартість обраховано на 400,000,000 до 500,000,000 долярів, тепер їх вартість перевищує 1 більйон. За американсько-німецькою офіційною умовою з березня 1955 року американський уряд зобов'язався виплачувати приватним особам, пошкодованим німцям, відшкодування не вище 10,000 долярів, з виключенням претенсій промислових фірм і корпорацій.

„ТРАВНЕВА КВІТКА" ГОТУЄТЬСЯ В ДОРОГУ

На фото: „Мейфлавер II", докладна копія історичного англійського корабля, на якому 149 осіб виплили з порту Плимут в Англії 16-го вересня 1620 року і висіли на північно-американській землі 21-го грудня того ж року. „Травнева Квітка", після переведення останньої перевірки, виїде в подорож тим самим шляхом, яким їхала її славна попередниця.

АНГЛІЯ ПРОГОЛОСИЛА ОСНОВНІ ЗМІНИ В СВОЇЙ ОБОРОНІ

КАСУЄ ОБОВ'АЗКОВУ ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ, ОСНОВНО ЗМЕНШУЄ ЗБРОЙНІ СИЛИ, ПОКЛАДАЮЧИСЬ НА АТОМОВУ ЗБРОЮ

Лондон. — Англійський уряд проголосив т. зв. Білу Книгу — велику декларацію про нову військову політику, яка зриває з усіми дотеперішніми військово-політичними й стратеґічними принципами, що їх трималась була Британська Імперія впродовж минулих сторіч. Найважливіші постанови з обширних 74-х точок того історичного документу такі: Від 1960 року перестане обов'язувати в Англії обов'язкова військова служба. На місце примусової рекрутації прийде принцип добровільного набору. Впродовж найближчих 5-х років англійські збройні сили зменшать кількість осіб у військовій уніформі з 690.000 до 375. Буде припинений дальший розвиток суперсонічних бомбардувальників і різних інших типів бойових літаків у користь керованих ракет та атомової і водневої зброї. Керовані ракети Англія діставатиме від Америки, а сама продукуватиме до них атомові стрільна. Англійська славна колись морська воєнна фльота відмовляється від лінійних кораблів. Ті, які ще існують, підуть „на склад", а нових не будуть будувати. Зате будуть будувати по змозі невеликі літаконосці та легкі кружляки. Заморські військові ґарнізони будуть редуковані чи зовсім відкликані. Англія забере всі свої війська з Лібії і з Південної Кореї, а з 80.000 вояків, що їх має на европейському континенті, забере в цьому році 13.000 та дальших 13.000 в наступному році, якщо на це погодиться Рада НАТО. Військовий бюджет буде зредукований на 785 мільйонів долярів, отже з первісно передбаченої квоти 4,760.000.000 долярів до кругло 3,975.000.000. Однак, відрахувавши з тієї квоти вартість достав для армії що їх Англія дістане від Америки, насправді збройні сили будуть коштувати Англії на найближчий рік не більше 976 мільйонів долярів.

Головні принципи тієї нової англійської військової політики такі: 1) спільно з західніми державами в рямцях існуючих військово-політичних бльоків приготовлятись до відпору ворожій аґресії і 2) боронити британські колонії та території під британською адміністрацією проти місцевих атак, а на випадок потреби — переводити „обмежені військові операції, продиктовані негайною конечністю". Англія не відмовляється на майбутнє від самостійних військових операцій, як ось минулорічна виправа проти Єгипту, проте тісніше пов'язує оборонні цілі з НАТО та покладається радше на краще озброєння збройних сил, аніж на їх кількість. За новим пляном, суходільна армія Англії не рахуватиме більше, як 150.000 вояків, стільки само матиме морська фльота, а коло 75.000 летунство. Біла Книга займається окремими світовими обширами, як ось Европою й Атлантійським обширом, Середнім Сходом і Далеким Сходом та виявляє англійську військову політику в усіх тих теренах.

За твердженням чолового представника „НИТаймсу" у Вашинґтоні, Джеймса Рестона, американські керівні кола „заскочені і стурбовані" оприлюдненими деталями нової англійської військової політики. Англійський міністер оборони Дункан Сандіс не скривав заміру Англії скасувати в найближчих роках примусову військову службу та перевести драстичні редукції у військовому бюджеті з уваги на господадарську кризу в Англії. Однак американські чинники ставляться найбільш опозиційно до головного засновку тієї англійської зміни військового плянування: що англійські острови, мовляв, є безборонні супроти ворожої атаки в атомовій війні і що тому треба переставляти свою збройну силу тільки на можливості відплатного удару. Дж. Рестон твердить, що американські керівні чинники вважають таке становище дефетизмом і що вони таврують методу залякування власного народу, із зневірою в людський розум, який зуміє знайти оборонні заходи проти ядрової зброї.

Президент закликає збільшувати пожертви на Червоний Хрест

Вашинґтон. — Президент Айзенгавер дістав листа від голови Американського Червоного Хреста Е. Роленда Гарримана, в якому пишеться про те, що та добродійна установа вичерпала всі свої фонди на допомогу жертвам стихійних катастроф і тепер не має грошей на допомогу тим, які потерпіли від торнада в стейтах Тексасі і Оклагомі. Айзенгавер звернувся на пресовій конференції до журналістів, щоб пригадали громадянам цієї країни, що треба збільшити і посилити пожертви на Червоний Хрест, який завжди спішить із допомогою тим, які її потребують. Американський Червоний Хрест видав в 1955-1956 році на потерпілих від стихійних катастроф суму 33 мільйонів долярів, а в році 1956-1957 вже досі видано більш як 10 мільйонів. Цьогорічна збірка на Червоний Хрест в місяці березні не принесла сподіваної і потрібної суми 95 мільйонів долярів.

Пробні атомові експльозії почнуться в Неваді 15 травня

Вашинґтон. — Комісія Атомової Енерґії повідомляє, що цьогорічні пробні атомові експльозії почнуться на досвідних полях в стейті Невада 15 травня і будуть тривати ціле літо. Це будуть пробні експльозії малої атомової зброї, бо їх ціллю є випробувати ту атомову зброю, яка має служити до протилетунської оборони. Головним чином випробовуватимуть протилетунські керовані ракети. Експльодовані керовані ракети не будуть долітати до землі, бо їх спускатимуть із заякорених в повітрі бальонів. Тим способом осягнеться меншу радіяцію. Вивчатимуть також безпеку атомової зброї під час переховування та переношування. Цього літа випробовуватимуть атомову зброю також і Велика Британія та СССР. Японія протестує проти пробних атомових експльозій недалеко її узбережжя, але не можна їх припинити, поки СССР не погодиться на контролю атомової зброї на своїй території з повітря.

Волтер домагається закінчити переселення мадярських втікачів

Вашинґтон. — Демократичний конґресмен Френсіс Е. Волтер передбачає, що уряд незабаром закінчить переселювати мадярських втікачів до цієї країни. Волтер є головою Підкомісії для Справ Іміґрації і недавно він просив генерального прокуратора Герберта Бравнелла, щоб залишив допускати до ЗДА мадярських іміґрантів. „На мою думку, сказав конґресмен Волтер, ця програма буде закінчена до двох тижнів, і до цієї країни зможуть прибувати як іміґранти тільки члени роз'єднаних родин" Досі прибуло до ЗДА коло 30.000 мадярських втікачів після того, як в Будапешті почалося було повстання проти комуністичного уряду.

Алкорн закидає демократам „розпещування комуністів і корупцію"

Филаделфія, Па. — Голова Республіканського Крайового Комітету Мід Алкорн промовляв у Филаделфії на прийнятті в пошану трьох визначних республіканців із Пенсилвенії і заявив, що Демократична партія, коли була при владі, „розпещувала комуністів" та „виростила клімат", в якому могла розвиватися корупція. „Демократична партія, казав Алкорн, бореться за бюрократію, централізацію влади в Вашинґтоні і за сильну владу". Ця партія, на думку Алкорна, „часто виявляла, що вона не була в силі не допускати до вибуху війни і не могла урядувати без дефіцитових бюджетів." За демократів престиж Білого Дому впав був так низько, як ніколи раніше в історії цієї країни. І тому, твердив Алкорн, між Демократичною і Республіканською партіями існує така глибока безодня, що її не можна перейти.

Бовотер передбачає дальше подорожчання часописного паперу

Ню Йорк. — Голова корпорації „Бовотер Пейпер" сер Ерік Бовотер заявив, що цьогорічне підвищення ціни на 4 доляри за тонну часописного паперу було надто мале, бо воно повинно було бути два рази більше, цебто мало виносити не 4 тільки 8 долярів від тонни. І тому голова найбільшої в світі паперової корпорації Бовотер передбачає, що мусить настати дальше збільшення ціни на часописний папір. Корпорація „Бовотер" випродукувала в 1956 році 1,300,000 тонн паперу, вона має свої фабрики і в цій країні і в Канаді. В цьому разі буде подостатком часописного паперу, але в майбутньому „запотребування на папір в цій країні збільшиться, бо зростатиме економіка країни і число населення".

В Ірані створено новий уряд

Теґеран. — Згідно з заповіддю з-перед кількох днів, іранський прем'єр Гуссейн Аля подався до димісії, а шахРіза Палеві призначив д-ра Манухера Еджбала новим прем'єром. Д-р Еджбал — це 49-річний колишній міністер судівництва, за професією лікар, ректор Теґеранського університету. В закордонній політиці нового уряду не буде ніяких змін. Докладного складу нового уряду покищо не оголошено, заявлено тільки, що новий уряд своїм першим цілом вважатиме заведення такої внутрішньої безпеки в краю, яка внеможливила б повторення трагедії, що сталася 24 березня ц. р. і яка спричинила цю кризу уряду. Тоді банда ґірських опришків напала на два авта і вбила двох іранських водіїв та трьох американських урядовців державної аґенції, зайнятої розподілом допомоги для Ірану. За останніми вістками, нібито погоня схопила й убила безпосереднього вбивника пані Керрол, яка згинула після вбивства її чоловіка, з яким разом жила й працювала в Ірані.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Айзенгавер** заявив на пресовій конференції, що він наказав своєму шоферові ніколи не їздити із швидкістю більшою від приписаної. Минулого тижня шофер Айзенгавера розвинув швидкість до 75 миль на годину, але президент, розмовляючи із своїм лікарем д-ром В. Ткачем, не зауважив, що їхав він із недозволеною швидкістю.

● **Колишній президент** Геррі С. Труман, бувши в Ню Йорку, заявив, що не хотів би жити в цьому місті, хоч би йому його подарували. Він сказав, що найліпше місто в світі — це його Індепенденс. Під час своєї традиційної ранньої прогулянки по вулицях Ню Йорку, Труман сказав журналістам, що „найлегший спосіб прославитися на шпальтах часописів — це заатакувати якусь відому особу".

● **У Спокейні, Вашинґтон,** з 26 учнів третьої кляси публічної школи 19 захворіли на мумпса, внаслідок чого навчання в тій клясі припинено.

● **У Сан Франціско** якась невідома жінка зателефонувала на летовище перед стартом літака, яким мав летіти лорд мейор Дубліну Роберт Бріску, заявивши: „Ви везете жида-лорда мейора Дубліну, але майте на увазі, що в літаку захована бомба". Поліція перешукала літак, але нічого не знайшла. Літак відлетів із запізненням на 25 хвилин.

● **На останній** пресовій конференції президент Айзенгавер зовсім не кашляв і не нарікав на біль голови, на який терпів довший час.

● **У Ню Йорку** в неділю 7-го квітня припиняється рух на останній тролейбусній лінії. Місце тролейбусів займуть звичайні автобуси.

У СВІТІ

● **Ґеорґіо Татареску,** передвоєнний кількакратний румунський прем'єр, помер минулого тижня в Румунії на 65-му році життя. Комуно - румунське радіо не подає дня і місця смерти. Ґеорґіо Татареску вже й після війни від 1945 до 1947 року в уряді „народного фронту" був віце - прем'єром та міністром закордонних справ, але потім його арештовано і звільнено з в'язниці лише минулого року. Його наступником, як міністер закордонних справ у Румунії, стала ославлена комуністка Анна Павкер, яка потім теж попала в неласку у Москви і зникла з овиду.

● **Макс Амман,** один з перших націонал-соціялістів і пресовий диктатор гітлерівської Німеччини, помер у Мюнхені на 65 році життя. За І-ої світової війни він був сержантом і вишколював Гітлера, як рекрута. Його заарештували разом з Гітлером у 1923 році після невдалого „путчу" і він відсидів кілька місяців у в'язниці. Прийшовши до влади, Гітлер призначив Аммана головою державної „палати преси" та фактичним цензором усіх книжок і часописів. Після війни його засудили, як воєнного злочинця, на 10 років в'язниці.

● **В Японії** 1 квітня ц. р. увійшов в силу закон, що забороняє проституцію, яка від прадавних часів була в тій країні леґальною установою. Коли 200,000 жінок і власників публічних домів мусять шукати праці, що створює поважну проблему з уваги на японське безробіття. Зорганізовані кол. проститутки, більшість з яких утримували свої родини, домагаються від уряду по $500 відшкодування за позбавлення їх праці. На 46 адміністраційних округ Японії тільки 8 почали розв'язувати цю складну соціяльну й економічну проблему.

● **Арґентинський уряд** заборонив Комуністичній партії брати участь у виборах, бо вона „не є демократичною організацією".

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник — Ukrainian Daily

FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays (Saturday and Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES.	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

СПРАВА НАШОГО НАРОДНОГО ФОНДУ

Український Конгресовий Комітет проголосив, що з кінцем цього місяця скінчиться також і 1956-ий бюджетовий рік Українського Народного Фонду. Значить, за три тижні підводитимемо останні підсумки того, що є найбільш вимовним і найбільш переконливим доказом нашого вкладу у змагання українського народу до волі, а вільного світу — до тривкого миру. Що більше, з уваги на те, що українська спільнота в Америці є найбільша числом, найкраще устабілізована і матеріяльно забезпечена, як і з уваги на те, що вона найкраще зорганізована, ці кінцеві підсумки Народного Фонду будуть рівночасно й дуже вимовним свідоцтвом вкладу і потенціялу українців у вільному світі взагалі.

Якщо ми під цим кутом розглядатимемо стан Народного Фонду тепер, за три тижні перед закінченням його бюджетового року, то, здається, було б краще того аргументу взагалі не пригадувати і його не видвигати. Він бо в жадному разі не відповідає не тільки нашим патріотичним деклямаціям, виголошуваним на святочних академіях, але навіть і нашому найменшому реальному потенціялові. Гірке це твердження, але, на жаль, правдиве.

Насамперед пригляньмося цифрам. Український Народний Фонд в його теперішній формі існує при УКК від 1950-го року. Від того часу його щорічні кінцеві підсумки були такі: 1950 — 102.215 долярів, 1951 — 128.963 дол., 1952 — 136.268 дол., 1953 — 117.229 дол., 1954 — 93.449 дол., а попередній бюджетовий (1955) рік, який закінчено в половині травня 1956 року, приніс для УНФонду 94.902 доляри.

Це — минулі роки, і з поданих цифр кожний може сам собі провести справді „криву лінію" впливів до Народного Фонду, хоч, відповідно до економічного розвитку країни та господарської стабілізації нашої спільноти, ця лінія повинна була б іти вгору бодай під кутом 30 ступнів. Тим часом, вона підносилась вгору тільки до 1952-го року, що був найліпшим роком для УНФонду, а опісля, замість підноситись рівнобіжно із господарською лінією всієї країни, почала спадати, і тепер, за три тижні перед замкненням бюджетового року, є нижче на тих приблизно 30 ступнів, на яких повинна кожного року підноситись. Згідно з інформаціями канцелярії УКК, впливи до УНФонду з кінцем березня ц. р. виносили тільки 65.000 долярів.

З цього можна поробити всілякі висновки, не дуже то похвальні для нашої спільноти і не дуже то заохочуючі та надійні для української визвольної справи. Все ж таки, хоч до кінця бюджетого року і залишилось тільки три тижні, не перерішуймо справи і не попереджаймо кінцевих висновків, а натомість розгляньмо деякі з багатьох можливостей, які легко могли б кінцеві підсумки УНФонду набагато поліпшити в нашу загальну користь.

Не зважаючи на низький стан Фонду в цій хвилині, УКК інформує, що коли б упродовж цих останніх трьох тижнів вплатили свої вкладки всі організації, що є членами УКК, коли б вплатили свій Національний Даток усі делегати на останній конгрес УКК, які виголошували на ньому такі патріотичні декларації, коли б вплатили свій Даток і всі члени Ширшої Ради УКК та виконали свою повинність у цьому відношенні бодай ще всі ті громадяни, які були відзначені за постійну дотеперішню підтримку Народного Фонду, то кінцева його сума в цьому бюджетовому році могла б піднестись не тільки на тих 30 ступнів, що їх бракує до вирівняння минулорічної лінії, але й на кілька чи кільканадцять ступнів вище за неї.

Оце й можна вважати за головну проблему Українського Народного Фонду сьогодні. Організації, делегати на минулий Конгрес, відзначені громадяни та члени Ширшої Ради УКК, отже, та провідна, зорганізована і найсвідоміша частина нашого суспільства могли б врятувати ще честь всієї спільноти, якби впродовж цих останніх в бюджетовому році трьох тижнів виконали свій обов'язок, що вони легко могли б зробити навіть без замітного знаку у своїх портфелях чи на банкових контах.

Впродовж останнього року у нас багато говорилось і про українську справу і про УКК. Говорилось, критикувалось, хвалилось, як хто і як коли. Тепер до кінця року залишається ще три тижні, і коли б ми так усі, наговорившись досхочу впродовж року, спромоглися тепер ще на добре діло і вплатили свій Національний Даток та склали пожертву до Народного Фонду — усе скінчилося б так, як повинно кінчатись. І цей кінець був би справді похвальним.

МІЖ КАПІТОЛЕМ І БІЛИМ ДОМОМ...

КОЗАЦЬКИЙ ПРИЧИНОК ДО ІСТОРІЇ АМЕРИКИ

Тепер, коли ЗДА стали великою і могутньою державою, різні народи похваляються своєю причинністю до відкриття чи розвитку цієї країни. Чуємо, що жиди приїхали разом з Колюмбом, що поляки, німці й італійці були спроваджені, як ремісники, до першої постійної колонії в Джеймставні, чуємо про колоністів усіх народів, що населювали Америку, довідуємось про участь одних і других в Американській революції, читаємо навіть непотверджені вістки про козаків, що воювали тут разом з Косцюшком...

Але ось кажуть старі книги, що до першого поселення Америки спричинились і наші козаки, чи взагалі добрі люди з нашої української землі. З невеличким додатком поетичної уяви і комерційного підходу можна сказати, що те місце, де тепер стоїть столиця ЗДА, не було б відкрите тоді, як було, і не тим, ким було, і що доля першої англійської колонії в Північній Америці була б багато трагічнішою, ніж вона справді була. Може навіть врятували козаки посередньо цю колонію від загибелі...

Протягом чотирьох днів передостаннього тижня столиця зустрічала історію. Вона гучно вітала три малі кораблі-іграшки, що губилися між великими іншими кораблями, але видом своїм хапали за око: це були вітрильники з давноминулих романтичних часів великих відкрить, піратських виправ і змагань за першість на морі. Найбільший, „Сусан Констант", всього лише 111 стіп довжини і 100 тонн посмности, другий „Годспід" — 68 стіп довжини та 40 тонн посмности і найменший, „Дісковери", довжини 49 стіп і 20 тонн посмности. (Подумати, що „Квін Елізабет" має 85 тисяч тонн!). На нашу сучасну мірку — вони справді виглядали як іграшки, але в дійсності вони є точними копіями тих суден, що 350 років тому перепливли з Англії Атлантійський океан і причалили в колонії Вірджінії, там, де затока „Чесепік Бей" сполучається з морем. 14-го травня 1607 року капітан Нюпорт із залогою і пасажирами зійшли на землю, щоб заснувати першу в Північній Америці постійну англійську колонію. 350-ліття цієї події святкуватиме цього року Америка, а столиця почала святкувати офіційним привітанням історичних кораблів.

В історії куди більшого розголосу здобув корабель „Мейфлавер", ніж „Сусан Констант" та його товариші; більше відомі „батьки пілігрими", що прибули „Мейфлавером" до берегів Нової Англії, недалеко теперішнього Бостону в Массачусетс у 1620 році, ніж капітан Нюпорт та його супутники. Може успішніший розвиток цієї пуританської колонії, а може й милозвучніша назва їхнього корабля — „Травнева Квітка", — що так добре надається на назви готелів, пралень чи інших комерційних підприємств, спричинилися до цього розголосу. А проте, славний „Мейфлавер" тільки випадково, почасти через бурі і, здається, трохи через легкий заговір потрапив до цих північних берегів. Він мав „маршрут" далеко на південь, до теплих берегів Вірджінії, де вже за тринадцять років перед тим постала перша постійна колонія. Вже більше як десять років голосили рекламові афіші по вулицях англійських міст, що „Нова Британія" відкриває найкращі можливості для плянтації овочів і інших продуктів у Вірджінії"... А ще 20-го грудня 1606 року „Сусан Констант", „Годспід" та „Дісковери", з понад сотнею заповзятливих людей, поплили з Лондону Темзою до океану, а далі на захід.

Це не були кораблі королівської фльоти, що плили Колюмбовими слідами побільшувати британську імперію. За старою традицією британські королі не рискували ні своєю скарбницею, ні кораблями своєї фльоти. Вони давали тільки свій високий і ласкавий дозвіл — чартер, і своє королівське благословення на дорогу — і, не рискуючи ні майном, ні престижем, чекали спокійно на фінансові висліди. Так і „Сусан Констант" та його побратими були власністю чартерової „Лондонської Компанії", яка шукала нових прибуткових джерел у Новому Світі. Була це подорож, здається, найдовша із записаних в анналах. Тільки після більше як чотиримісячної подорожі, наприкінці квітня 1607 року, мала ця фльота запливла в лиман „Чесепік Бей", а 14-го травня того ж року причалила до берега. Історики кажуть, що той день став зворотною точкою в історії світу, в кожному разі в історії Північної Америки. Капітан Нюпорт збудував на півострові перший тривалий форт, що в історії американської колонізації став неначе відбивнею для підбою. Якби не цей перший форт і оселя біля нього, яку назвали Джеймставном, і якби не вдалася була ця перша постійна оселя англійцям у Новому світі, каже історик, то, правдоподібно, уся південна частина теперішніх З'єдинених Держав Америки була б еспанська. Можливо, Еспанія і Франція поділилися б цілою Північною Америкою, а ЗДА взагалі не постали б.

Фінансово Джеймставнська оселя не виплатилася. І з самого Джеймставну сьогодні осталося тільки місце, залишки форту та пам'ятник індіянській царівні Покагонтас. Перші роки колоністів були жорстокі голодом, хворобами, індіянськими нападами, незгодами. Джордж Персі, брат князя Нортгумберлендського, записав тоді: „Ніколи ще досі не були англійці у чужому краю в такій скруті, як ми в оцій новововідкритій Вірджінії"... Постійні варти, що відбирали людям сон, обмаль їжі, погана вода з ріки, від якої вони хворіли й умирали, все це було незносне і нищило поселенців... по троє або й четверо вмирало кожної ночі, „а вранці тіла їх витягали

(Закінчення на стор. 3-ій)

Любомир О. Ортинський

ЗАХІД ОБ'ЄДНУЄТЬСЯ — СХІД В РОЗПОРОШЕННІ

Підписання представниками шістьох західньоевропейських держав договорів про створення спільного европейського ринку (митна унія) і спільне користування атомовою енергією треба розглядати як поважний крок вперед для завершення західньоевропейської єдности. Довгий був шлях, поки осягнено теперішній стан: пролито немало крови і відбуто сотні конференцій. Але все таки ідея Куденгоф-Калергі і ряду інших визначних европейців знайшла своє втілення, і сьогодні вже тяжко уявити реґрес до якогось нового Вердену, Лянгемарку чи хоча б кровопролиття останньої світової війни. Виглядає, що західньоевропейські народи перейшли вже процес диференціяції і щиро та серйозно беруться до інтеграції, наріжними каменями якої є суверенні держави, що їх границі майже ідентичні з етнографічними кордонами поодиноких народів. І як підмети власного та міжнародного життя вони, керуючись моментами доцільности, в першу чергу економічного характеру, добровільно обмежують свої суверенні права на користь надрядної інституції, що, ними покликана, має дати їхнім країнам користі великопростірного господарства.

Сумний ювілей

В той самий час народи Східньої Европи відзначають сумний ювілей сорокарічного поневолення їх російським большевизмом. Всюди там, де стоїть чобіт червоного окупанта, примушують вихваляти большевицьку перемогу, ще раз фальшуючи історію і наявні факти. Бо сорок років тому, коли українці Волинського і Ізмаїловського полків підняли повстання в Петрограді, вони робили це в ім'я національної свободи, соціяльної справедливости і людської гідности. І хоча почин українських солдатів поклав початок кінця царського самодержавства, але він не дав народам царської Росії, а в тому числі й самому російському народові, тієї волі, за яку розгорілась в березні 1917 р. революція. Большевики підступно використали національні і соціяльні прагнення народів до волі, підшились з чуже їхній доктрині пір'я свободи і на румовищах царської імперії створили ще жорстокішу від царської систему національного поневолення, економічного визиску і соціяльної несправедливости.

Наслідком безприкладної в історії крадежі народного змагу до волі і пофальшування змісту та цілей революції, цілі народи европейського Сходу й Азії опинились і аж по сьогоднішній день перебувають у неволі, зовнішнім рефлексом якої є, між іншим, і численні еміграції народів Східньої Европи.

„Народ народові — вовк"

На канві сорокаліття східньоевропейської смути і в обличчі подій, що вже так дозріли в західній частині старого континенту і що знайшло своє завершення у підписанні протоколів представниками шістьох західньоевропейських держав у Римі 25 березня 1957 р., слід би застановитись над майбутнім наших країн, зробити якісь висновки з досвіду минулого і постаратись поліпшити ними наше майбутнє. З багатьох аспектів найсильніше впадає в очі „балканізація" міжнаціональних відносин у цьому просторі, взаємна ворожнеча, взаємопоборювання і перспектива „малих воєн". Очевидно, такий стан можна пояснювати національно-політичною молодістю дотичних народів і тим, що процес диференціяції між ними ще не повністю закінчений, що деякі народи щойно „недавно" заявили про свої права на самостійне життя і мусять його в боротьбі закріпити. До речі, поки дійшло до теперішнього об'єднання Західньої Европи, вона теж довго борсалась у взаємному винищуванні та кровопролитті. Але всі ці виясненя не звільняють ще від обов'язку вже сьогодні працювати у напрямі цієї майбутньої нормалізації стосунків, коли вже не єдности між народами европейського Сходу, щоб усвідомити собі, що, без великої проєкції впорядкування відносин на европейському Сході, самого тільки „проти статус кво" замало. Національна боротьба за звільнення з большевицького поневолення і за власну державність повинна, отже, знайти ширші рами нового, справедливого порядку, в якому для всіх народів цієї частини Европи, включно з російським, має бути приділене справедливе місце.

Тим часом стан такий, що, перефразовуючи латинське прислів'я, народ народові — вовк; не робиться не лише конкретних заходів у напрямі якогось здорового порозуміння, в нашому випадку, провідних людей різних національних еміграцій, але, навпаки, поглиблюється ворожнеча і загострюються старі спори. Шовіністичні вихватки та собіпанські клічі й далі належать до сталого репертуару політичних лідерів поодиноких національних груп, і далі кожна з них старається будувати новий порядок на европейському Сході у власному режимі, намагаючись такими фрагментарними плянами здобувати приятелів на Заході. Зайвим є додавати, що така мозаїка взаємовиключаючих національних інтересів не може виповнити позитивного пляну завтрішньої Східньої Европи, не можуть її серйозно брати сторонні чинники.

Тільки спільний фронт

Можна заздалегідь пересудити справу і ствердити, що спільний фронт поневолених народів — це лебедина пісня, і нема виглядів на її реалізацію. Але як тоді уявляємо ми собі можливість не святкування п'ятдесятих роковин Березневої революції тут, на еміграції? І як взагалі має виглядати ця „велика воля" на европейському Сході, коли кожний народ, а чи його еміґрантські лідери проєктують її по-своєму? А, врешті, чи не відзначили б ми гідно навіть ці сумні роковини сорокарічного поневолення, коли б з цієї нагоди сталося „чудо" і всі „пошкодовані", власне їх еміграційні експозитури, зійшлися б спільно „під муром плачу" і принаймні раз на сорок років сказали один одному, своїм народам і цілому світові не лише проти чого вони борються, але й за що, за який порядок на сході Европи виступають? Сталося б чудо-чудес, коли б на такому ювілейному зборі не забракло ані одного представника поневоленого народу, до російського включно. Бо попри вікову „дружбу" російського народу із своїми сусідами, а головно з українським народом, факт остається фактом, що географія розмістила нас поруч, і „змінити мешкання" не можна. До милування нема силування, і ніхто не вимагає, щоб „кацап" не виходив з обіймів „хахла", і навпаки. Тільки чи мусять вони один одного душити?

БУТИ-НЕ-БУТИ ҐОМУЛКИ

Закордонні кореспонденти в Польщі повідомляють раз-у-раз про різні подробиці розпорядків тамошньої влади, часописної полеміки і суспільних явищ, які вказують на дальший хаос тамошньої думки і дальшу життьову мізерію. Вдумливіші аналітики теперішньої сателітно-польської дійсности радять розмежовувати: явні й засекречені спори серед польських комуністів за доктрини, догми та персональну владу — від щоденних турбот сірої людини. Сіра людина в Польщі ставиться до всіх теорій про комунізм, до спорів над інтерпретацією постанов 20-го з'їзду компартії СССР у Москві і до полеміки над марксо-ленінськими науками не тільки з повною байдужністю, але й з презирством. Вона оцінює вартість тієї полеміки тільки під одним кутом: котра з отих теорій, обоснованих густим павутинням пропаґандивно-комуністичної фразеології, всилі принести полегшу в щоденному житті.

Знавці відносин у Польщі перестерігають проти спрощування тамошньої національної і соціяльно-політичної проблематики. Наприклад, вони радять не зводити польсько-совєтських взаємин до комуналу: „всі поляки ненавидять Росію, як окупантську силу, з вродженого їм почуття патріотизму". У передвоєнній Польщі комуністичного руху майже зовсім не було. Можна сперечатись про те, скільки є справжніх комуністів у Польщі, а скільки між ними опортуністів і кар'єристів, проте й серед робітництва, і серед молоді, і в інтелектуальних колах комунізм таки знайшов деяких прихильників. Сталося це з різних причин. До них належить банкрутство передвоєнної польської держави з її напівдиктаторською системою, банкрутство керівних верств, повна невдача всієї партійно-політичної системи післяверсальської Польщі і всіх без винятку політичних партій. В анемії та безплідності політичної думки, яка перейшла на еміграцію, польське громадянство в краю переконалось ще більше на прикладі того розбиття й заколоту, що проявився в кількох польських „центрах" у Лондоні, Парижі і в Америці. І тому для численних польських патріотів націонал-комунізм Владислава Ґомулки був надією на оздоровлення польського суспільно-політичного життя та на оперття майбутности польської державности на підвалинах тривкіших, аніж були Версальський договір, Ліга Націй і політика лявірування між Заходом та Сходом у двадцятих і тридцятих роках.

Тому — кажуть об'єктивні знавці — для тих поляків, які з ідеалістичних спонук стали комуністами після розвалу Німеччини і приходу совєтського війська, арештування Ґомулки в 1948 році і переслідування „ґомулківців" за „тітоїзм" було великим ударом. Для всієї ж маси польського населення комуністичний режим став ненависний не тільки тому, що його принесли московські большевики на своїх багнетах, отже не тільки з ідеалістично-патріотичних спонук. Він став ненависний головно тому, що в Польщі, передвоєнний життьовий стандарт якої був середній, а по міських і сільських крамницях не відчувалося браку ніяких товарів, почавши від хліборобських продуктів та примітивних текстилів до найбільш вибагливих крайових і імпортованих виробів, — настала кромішня нужда. Відомо ж, що американські дешевенькі жіночі панчохи, шкіра на черевики, рукавиці, білизна, убрання, ліки, репродукції образів чи накривала, все те, що тут доступне навіть найбіднішим, там — навіть дуже поганенького сорту — видається люксусом і є предметом подиву.

Тому прихід до влади Владислава Ґомулки був для поляків надією не тільки на полегшення суто національних свобод, до яких поляки враховують і свободу католицької віри, але й на поліпшення соціяльно-економічних умовин життя. Це були надії на те, що „легше стане жити". Ґомулка це розумів, і відсіль його розпучливі спроби принести полегшу селу та міському споживачеві. Цим і пояснюють частинне звільнення хліборобської продукції від податків, поширення приватної власности на землю, облегшення збуту рільничих продуктів на вільному ринку. Дозволено частинне суперництво приватних підприємств, інтелектуалів приєднано ніби відмежуванням культурного життя від політики, а побожні маси — звільненням кардинала Вишинського і концесіями у навчанні релігії. Але все це були тільки паліятиви. Сутня проблема залишилась незаторкненою: повна господарська залежність від Москви.

Можна б облегшити відносини сильною інєкцією чужого капіталу. Але Захід не може мати довір'я до Ґомулки, який є стовідсотковим комуністом, і не може мати довір'я до стабільности у нинішній Польщі, де завтра може з'явитися другий Кадар у польському виданні. І сам Ґомулка та його прибічники вічно стоять під загрозою „кадаризації" Польщі. Ґомулка настрашив цим польські маси перед недавніми виборами і переконав навіть польське духовенство, щоб воно голосувало за комуністів, бо, мовляв, ліпше мати діло з комуністом Ґомулкою, аніж з комуністами типу Кадара, що прийшли б після варшавської масакри за зразком будапештської. Однак, Москва та її прислужники теж не сплять, і Ґомулка свідомий, що Москва толерує його — тільки до часу. Відсіль і всі ті вихиляси у сторону „консервативного" крила польської комуністичної партії, чи пак давніх сталіністів і прислужників Москви, які виявилися вже в чистці редакцій комуністичної преси та ввійшли в новий конфлікт з Церквою за право призначати чи затверджувати духовників усіх ступнів і за впливи на молодь.

Ґомулка сьогодні для поляків у Польщі може бути ще останнім стебельцем їхньої надії. Але він може за 24 години втратити всю свою популярність, а з нею свою позицію, а то й своє життя, коли марними виявляться ті надії.

о. е.

Юрій Мушкетик

ГАЙДАМАКИ

(12)

Заглядівши їх, Залізняк поставив корець і підвівся назустріч.

— Бачив? Передав цидулу? — запитав Жилу.

— Ну й спека, сорочка сіллю пройнялась, — не відповідаючи на Максимове питання, Жила зачерпнув квасу і припав порепаними губами до пощербленого краю кірця.

— Бачив, питаю?

— Чого ти сікаєшся, попити дай, — Жила перевів дух і знову припав до кірця. — Недарма кажуть, доти чоловік добрий, доки старшиною не наставлять. Сердитий ти став. Це того, що на люди не виходиш. Бачив і говорив. Листа передав. — Жила допив, очистив тараню і смачно відкусив великий шматок. — Прочитав він писання наше, а сказати нічого не сказав. Я тричі в їхній табір ходив: наслухався, набачився. Не будуть козаки з нами битись, і Гонта, думається мені, теж. Справжній він козак, душа козацька в нього. Я вночі в його кат'рягу проліз, інший би лемент зчинив спереляку, а він хоч би що. А ти, отамане, чого такий вовкодухий? Пика — наче кислицю з'їв.

— Нудно чогось, а в животі — ніби чорти смолу варять.

— Може, піти до попа тутешнього? В нього, кажуть, всякі ліки є, нехай дасть порошка, — обережно порадив Шило.

— Иди ти з своїм порошком... — але Максим не доказав.

Мимо них, похитуючи повним станом, проходила молодиця. Пов'язана по-дівочому — невеличким вузлом наперед — квітчастою хусткою, висока, чорноброва, вона привернула увагу всіх. Круто зламавши брови, стрельнула на Залізняка чорними, як терен, очима, і, на мить уповільнивши крок, затрималась біля отаманів.

— Йшли б до клуні. Там така прохолода, рай та й годі.

— Що це ти несеш у черепку? — не відриваючи від молодиці погляду, мовив Шило, підкручуючи рудуваті, припалені з одного боку вуса.

— Нічого, жару йду до сусідки позичити, загас під коминном.

— Куди тобі ще йти по жар! Глянь на себе: червона, хоч прикурюй.

Молодиця не відповіла, тільки визивно повела плечима і зникла за перелазом. Від швидкої ходи майнула картата плахта, оголивши стрункі, повні литки.

— Та-ак, — протягнув Жила. — Це хто, хазяйка чи дочка хазяйчина? І чого вона в будень у плахту вирядилась?

— Хазяйка, — кинув Залізняк і опустив очі.

— Чоловік її де?

— Чумакує, на Кубань поїхав.

Жила кахикнув і ще виразніше глянув на Залізняка. Максим спалахнув, аж густа барва виступила на засмаглих щоках, і сердито подивився на Жилу.

— Чого витріщився, мов чорт на попа? — кинув запорожець. — Воно ж...

— По собі міряєш. Не з тих я, що в гречку скачуть.

Зустрівши злий, але разом з тим прямий погляд сірих Максимових очей, Жила мовив заспокійливо:

— Вірю, вірю, я через неї подумав. Хіба не видно, як вона на тебе оком накидала. А з такою — кому не закортить пожартувати. — І круто змінив розмову: — Так от про Гонту і його козаків. Не будуть вони боронити Умань. А нам іти туди треба. Панство в ній — видимо-невидимо. Візьмемо її, тоді весь край буде в наших руках.

— Спочатку треба в Лисянці навести козацькі порядки. Панів туди теж сила-силенна збіглась, — сказав Залізняк.

— Кріпость вельми сильна, — озвався Шило.

— Кріпость сильна, проте достоменно не знаю, скільки там війська. Горбачук тепер у Лисянці, лазутчик наш, — пояснив Залізняк Шилові. — Він усе мусить розвідати. — Помовчав і, знявши з кілка шапку, підвівся. — Неживий переговори почав з русскими начальниками, тільки покищо немає від тих переговорів толку. І Швачка не подає ніяких вістей про себе.

— Ти вже й носа повісив? — кинув Бурка.

— Мені вішати нема чого. А от тобі, осавуле, свій підняти треба, понюхати кругом. Хлопці геть розбестились, тільки й чуєш: там когось роздягли, тут пограбували; звідти жаліються, звідси просять. А ти — наче не бачиш.

— Хто порося вкрав, а у кого в ушах пищить. Грабують — до чого ж тут я?

— Грабіжники поприлипали до нас. Гайдамацьким іменем прикриваються. Голови таким стинати треба. Нещадно бити таких! — рішуче махнув рукою Залізняк.

— Вірно кажеш, бити! Та куди ж ти? — гукнув Жила. — Посидь, поміркуємо трохи.

— От візьміть і поміркуйте самі, хоч раз, — відповів Залізняк. — А я піду чуприну підголю. Заріс, як монастирський дячок. Василь он з бритвою і ножицями дожидається.

Він покрутив пальцями пасмо русявого м'якого чуба і раптом, вловивши (вже в котрий раз) спрямований на перелаз погляд Жили, голосно розсміявся:

— Що, праведнику, жарку дожидаєшся? Зараз нестиме. Бач, пика почервоніла: плюнь — засичить. Оце щоб даремно не нападався на інших. — Максим дужо, з виляском, плеснув Жилу по крутій шиї.

Горбачук — найбільш довірений Залізняка лазутчик — з Лисянки не повернувся. Тоді туди визвались іти Сумний з Петриком.

Двоє сільських хлопчиків, — Петрик знайомився скрізь дуже швидко, — проводили його аж ген за могилу. Дід Сумний простував попереду, постукуючи по сухій дорозі дубовою палицею, діти йшли на невеликій відстані за ними. Бувши менший на зріст від своїх однолітків, Петрик, однак, виглядав старшим за них. Може тому, що його довгообразе обличчя засмагло на вітрі, кінчик носа облупився, губи пошерхли. А може, старшим робили його очі. Великі, голубі, вони вже не раз проймалися сльозою, бачачи, як знущаються з селян шляхтичі.

Хлопчики розпитували свого нового товариша про міста, які доводилося минати Петрикові з дідом, питали, куди йдуть і чи повернуться в село. Вони будуть дуже раді їм. Петрик стільки всього знає, з ним так гарно гуляти.

(Далі буде)

Вступайте в члени Українського Народного Союзу!

КОЗАЦЬКИЙ ПРИЧИНОК ДО ІСТОРІЇ АМЕРИКИ

(Закінчення зі сторони 2-ої)

з хат, неначе псів, щоб закопати..." Але все таки Джеймставнська колонія потривала доволі довго, щоб поставити міцні підвалини поселення і британського панування. Якийсь час вона навіть була столицею Вірджінії. І цілий ряд „перших подій" у Новому Світі відбулися в Джеймставні.

З другим вантажем у 1608 році прибула до цих берегів перша біла жінка, міссис Форрест, і того ж року відбулося тут перше вінчання. За рік перша дитина-дівчинка Вірджінія Лейдон побачила світ. Першу приватну фабричку скляних виробів, головно для обміну з індіянами, засновано тут в 1608 році з участю польських, німецьких та італійських ремісників. Це було перше капіталістичне підприємство, як тепер кажуть. У 1619 році три особливо важливі події сталися в Джеймставні — події істотно важливі для всього дальшого ходу історії Того року в місцевій церковці відбулося перше вільне зібрання виборної асамблеї, що поклало основи американській політичні демократичній системі. Але того ж року прибула з Англії перша група дівчат, охочих одружитися з колоністами. Так будучність колонії була запевнена.

Але поки прийшло до цього — Джеймставнська колонія переживала критичні дні й роки. Капітан Нюпорт відплив до Англії. Тоді з-поміж тих, що залишились, вибилася на провідника найбільш може кольоритна постать ранньої американської історії — простого імени лицар Джан Смит. Це він став гером колонії, і він — так тепер признають історики — врятував колонію від неминучої загибелі. Дарма, що інші провідники були проти нього; дарма, що ще по дорозі вороги закували його в кайдани; дарма, що за мниму ворохобню засудили його вороги на смерть і тільки поворот Нюпорта з Англії врятував його; дарма, що попав він і в полон до індіянського царя Повгатана і там лежав уже на пеньку, чекаючи смертних ударів, коли царівна Покагонтас випросила у батька його від смерти. Він зумів нав'язати дружні відносини з індіянами, і роздобути харчів для голодних товаришів-колоністів. Він примусив шляхтичів-нероб взятися до праці, він завів лад у громаді, він дослідив околицю і заплив аж до того місця, де тепер стоїть Вашингтон... Здається, був він справді особливою постаттю на тодішні часи. Його сучасник склав про нього вірш: „Не було ніколи ще лицаря такого, як він, вільного від боргів, вина, костей і прокльонів"...

Отой Джан Смит врятував Джеймставн, врятував для Англії Америку. Але за п'ять років перед тим наші козаки врятували Джана Смита. Так свідчить хроніка.

Вона оповідає про те, як ще в 1602 році лицарської вдачі Джан Смит покинув Англію і пішов на службу до семигородського князя Сигізмунда Баторія. З ним воював він проти турків. Під час довгої облоги міста Регаль, він вбив у лицарських двобоях трьох турків. Але пізніше попав у полон і був проданий у неволю до Византії. Сестра його власника, Хараца Трагобізонда, здається, закохалася в ньому, і спочатку неволя не була такою вже й поганою для Джана Смита. Але потім послали його невільником на Озівське море, як каже хроніка „в країну козаків". Одного разу молотив він там збіжжя на полі — з ланцюгом на шиї, коли підійшов до нього паша і, насміхаючись, вдарив його. Джан Смит не втерпів: таки ціпом розбив паші голову, а сам скочив на його коня і помчався у степ шукати козаків. Знайшов козаків. Зняли вони йому кайдани і відправили „козацькою країною" на північний захід у Польщу. Далі він дістався до Липська і там зустрів свого опікуна Баторія. Хроніка XVII сторіччя говорить тільки про козаків і козацьку країну. Але чи можемо ми сумніватися щодо того, яка це козацька країна лежала між Озівським морем і Польщею? І які це козаки врятували Смита від погоні?

Коли столиця зустрічала три кораблики з Джеймставну, на „Сусан Констант" стояв капітан, переодягнений за Джана Смита, героя першої англійської колонії в Новому Світі. Цим разом не вітали його стріли індіян, як 350 років тому його оригінального предтечу. Вітали його представники могутньої американської держави, і міністер з британської амбасади, і пів мільйона глядачів. Тільки пів сотні тисяч із них могли побувати на покладі „Сусан Констант". Черга тривала чотири години і автомобільний „джем" зупинив рух у середмісті на довгий час. Такого „джему" Вашингтон ще не бачив.

Вітали товпи Джана Смита, простого імени лицаря й героя. Ішли з ним думками на 350 років назад в історію, до першого пробойового форту на цій землі. А мої думки йшли ще далі в давнину історії з Джаном Смитом: туди, в зелену „країну козацьку", якою тікав він з турецької неволі, як ті „три брати озівські", як не один наш козак зі старої думи... Туди, де героя американського Джеймставну врятували українські козаки. (юст).

Демократи стараються зменшити прибуткові податки

Вашингтон. — Впливові демократичні провідники в Конґресі за всяку ціну стараються ще цього року зменшити федеральні видатки принаймні на два більйони долярів, а після того зменшити податки від прибутків так, щоб вже 1-го січня 1958 року платники податків відчували деяку полегшу в податкових тягарах. Податки мали б бути зменшені тим способом, що збільшено б суму, вільну від оподаткування з теперішніх 600 долярів на особу до 700 долярів. Це збільшення на 100 долярів суми, звільненої від оподаткування, зменшило б прибуткові податки від осіб на два більйони річно. Демократи гадають, що можна буде зменшити бюджет на 1958 рік на два більйони долярів, і на стільки мали б бути зменшені прибуткові податки. На їх думку бюджетова надвишка дасть 1,800,000,000 долярів, і на таку суму можна б було ще зменшити федеральну заборгованість. Демократи хочуть ще на цій сесії Конґресу зменшити прибуткові податки, бо бояться, що на другий рік президент Айзенгавер запропонує зменшення прибуткових податків і тим способом здобуде собі популярність серед виборців в 1958 році, коли восени відбудуться вибори до Конґресу. Демократи знають про це, що нарід більше вдячний за зменшення податків не партії, яка має більшість у Конґресі, тільки Президентові. Але вони хотіли б своєю ініціятивою хоч трохи приписати собі ті заслуги, яких вони доконали при зменшуванні податкових тягарів. Президент Айзенгавер недавно гостро виступив проти більшого зменшування бюджету, бо справа миру і безпеки країни важливіша від зменшення податків.

Ізраїль хоче задротувати й замінувати прикордонну смугу

Єрусалим. — Ізраїльський уряд оприлюднив рішення поставити здовж кордону між Ізраїлем і смугою Гази, довгого на 26 миль, два ряди колючого дроту, а поле між ними замінувати та віччю ясно освітлювати. Заява Ізраїлю прийшла у зв'язку з проголошенням заходів, що їх приймає міжнародна поліція по єгипетському боці, у смузі Гази, щоб не допустити до дальшого проникання єгипетських партизанів-терористів до Ізраїлю. Ізраїль гостро натаврував оприлюднену Гаммершилдом згоду на співпрацю міжнародної поліції з єгипетською поліцією, створеною з арабських втікачів із смуги Гази. Смуга Гази — кажеться в ізраїльському комунікаті — переходить тепер стадію повної „єгиптизації", всупереч обіцянкам, що їх роблено Ізраїлеві під час переговорів про відкликання ізраїльських військ із Гази. Ізраїль не вірить в успіх заходів Об'єднаних Націй, отже міжнародної поліції, щодо можливости припинення єгипетської партизанки проти Ізраїлю, бо, мовляв, ті єгипетські заборони, що їх тепер заповідають, існували на папері і на словах вже давно. Ізраїль уважає, що єгипетський президент Насер віднає повну політичну перемогу, позбавивши наспраді міжнародну поліцію всякої сили й вартости для дальшого миру. Тому Ізраїль, мовляв, візьметься сам сторожити кордон від смуги Гази, „задротувавши" його, замінувавши та зробивши неперелазним під час ночей.

Короткі Вістки

- **В Англії** пристрасні суперечки викликав новий закон про комірне та податки з нових і зремонтованих домів. Двадцять консервативних послів приєдналися до соціялістичної опозиції, яка вимагає повної державної контролі і „замороження" висоти комірного, всупереч політиці консервативного уряду, який сприяє вільним цінам, що спонукують приватний капітал до жвавішого будівництва домів.
- **„Квін Мері"**, найбільший у світі пасажирський корабель містоти 81,000 тонн, компанії Кенард Лайн, пливучи з Ню Йорку до Лондону, мусів скінчити подорож у французькому порті Шербурґ внаслідок страйку в англійських портах. Названа корабельна компанія вислала до Шербурґу корабель „Айвернія" містоти 21,000 тонн, який забрав 1,180 пасажирів з „Квін Мері" і завіз їх до Плимуту, звідкіль вони ще 4 години їхали залізницею до Лондону. Таким чином пасажири прибули до місця призначення на 24 години пізніше, як передбачали.
- **У столиці Еспанії Мадриді** відбулася 1 квітня величава дефіляда 14,000 війська, під час якої вперше багатотисячні глядачі побачили легкий і важкий військовий виряд, що його американці дали еспанській армії. Панцерні авта, джіпи, гармати 30-тоннові танки, як також турбо-моторові літаки, що літали понад містом, — все це було американського походження. ЗДА модернізують еспанську армію коштом $350 мільйонів.
- **Ґустав С. Клюммерле** залишив у спадку свій маєток Пенсилвенійському університетові. Його маєток оцінюють на 3,500,000 долярів.

З НАШИХ БУДНІВ

І ЩЕ ОДИН ЯРМАРОК!

Так, Шановна Метрополіє, в цю суботу маємо 11-тий Літературно - Мистецький Ярмарок!

З увагою і з тривогою в серці прислухуюсь метеорологічним комунікатам, чи не заповідаються на той день якісь катаклізми в природі: бурі, гурагани, землетруси чи інші атмосферичні неприємності. Бо це нікому не секрет, що в цьому році імпрези нашого Клюбу, його традиційні „п'ятниці", переслідує якесь фатум!

Не раз, просто, аж досада бере: з понеділка до п'ятниці сонячно, погідно, а прийде та свята п'ятниця ввечір, тільки збершся до Клюбу, а тут, надворі — блискавки, громи, хмароломи, аж страшно надвір носа показати.

А це, очевидно, для Клюбу прикра справа. Не прийде публіка раз-другий та й замикай буду на колодку. На засіданнях Управи ми вже не раз і в голову заходимо: чи не завзялися на нас, бува, надприродні сили і тепер карають нас та переслідують за якісь тяжкі гріхи?..

А, сказати правду, немає за що. Голова нашого Клюбу, Сергій Литвиненко, людина соборно - релігійна: щонеділі ходить до православної церкви на 14-ій вулиці і до св. Юра на 7-ій вулиці. В своїй робітні різьбить чудові іконостаси, так само для католицьких храмів Божих, як і для православних.

Пані добродійка Приймова — особа вельми побожна, часто виступає на радіовій програмі оо. Василіян. Ред. Косаренко - Косаревич завжди буває в церкві, коли тільки в пані Шуварської є христини. Борис Павлович Ржепецький студіював колись теологію, хоч і тепер займається „пачкарством", (посилає пачки до Краю). Ну, та й інші члени Управи відзначаються подібними чеснотами.

То ж, коли прийшлося складати програму Ярмарку, в мене стукнуло серце, заговорило неспокійне сумління: а може це я той грішник, через якого терпить Клюб, як терпіли колись запорожці через Олексія Поповича під час бурі на Чорному морю?.. Може то через мене зривається буря над Гудсоном і псує Клюбові бизнес?..

Це й спонукало мене просити програмову Комісію, очолену п. ред. Купчинським, звільнити мене від почесного обов'язку виступати на 11-му Ярмарку. Може якраз від цього Ярмарку обернеться комета хвостом і природні та надприродні сили перестануть підривати і так оплакані фінанси Клюбу?

Та без одного жида ярмарок відбудеться, — як казали в старому краю. Програма 11-го Ярмарку і так обильна, різноманітна, взагалі одна з найкращих. Імена авторів і виконавців говорять самі за себе, лише киньте оком на афішу! Між іншими — друг Микола Понеділок виступає аж в трьох ролях: автора, актора і директора від куртини. Виконує норму на 102.

От, жаль, що не включено до програми хоч одного соліста, наприклад Михайла Мінського, який так знаменито списався нам на 10-му Ювілейному Ярмарку. Але нашого могучого баритона позичив собі братній Літературно - Мистецький Клюб у Филаделфії і М. Мінський повною парою приготовляється до самостійного концерту арій і пісень, що відбудеться на другу суботу, 13-го квітня, в залі Горожанського Клюбу.

Ну, але й Филаделфії належиться якась приємність.

Ікер.